

Zaštita povjerljivosti podataka HIV pacijenata: između zaštite prava pojedinaca i zaštite društva

Dr.sc. Sunčana Roksandić Vidlička
Katedra za kazneno pravo
UNESCO Chair Unit: Bioethics and
Human Rights, voditeljica

Zaštita prava povjerljivosti!

- osoba homoseksualne orijentacije dolazi u Kliniku za zarazne bolesti jer ju boli grlo
- prilikom prijema joj je preporučeno testiranje za HIV (anonimno)
- Prilikom čekanja rezultata testa, medicinska sestra glasno izgovora ime osobe govoreći: AA, vaši rezultati za HIV su gotovi!

Problemska pitanja

- Kako se primjenjuju odredbe kaznenog zakonodavstva?
- Da li je postoji dužnost prijavljivanja sumnje na širenje zaraznih bolesti?
- Može li zdravstveni djelatnik/socijalni radnik kazнено odgovarati ako nije prijavio sumnju na širenje spolno prenosivih bolesti?
- Kome se obratiti u slučaju sumnje na širenje zarazne bolesti?
- Kako se štititi povjerljivost podataka zaražene osobe?
- Smiju li policijski službenici tražiti informacije o zaraženim osobama, činiti uvid u dokumentaciju zaraženih osoba?
- Smije li se identitet osobe za koju se sumnja da je namjerno zaražena zaraznom bolešću ili koja je za odgovarajuće kazneno djelo pravomoćno osuđena iznositi u medijima?

Kako se primjenjuju odredbe kaznenog zakonodavstva?

- Ciljevi kaznenog pravosuđa:
  1. generalna prevencija
  2. specijalna prevencija
  3. pravednost
  4. satisfakcija za žrtve

Kako se primjenjuju odredbe kaznenog zakonodavstva?

- 2 suprotstavljena pravna interesa:

**ZAŠTITA DRUŠTVA
OD ŠIRENJA
ZARAZNIH BOLESTI**

**POVJERLJIVOST
PODATAKA
ZARAŽENIH OSOBA**

Armonas v. Lithuania and Biriuk v. Lithuania 25 November 2008

In January 2001, Lithuania's biggest daily newspaper published an article on its front page concerning an AIDS threat in a remote part of Lithuania. In particular, medical staff from an AIDS centre and an hospital were cited as having confirmed that the applicants were HIV positive. The second applicant, described as "notoriously promiscuous", was also said to have had two illegitimate children with the first applicant. The applicants complained in particular that, even though the domestic courts had held that their right to privacy had been seriously violated, they had been awarded derisory damages.

- The Court held that there had been a violation of Article 8 (right to respect for private and family life) of the Convention on account of the low ceiling imposed on damages awarded to the applicants. Particularly concerned about the fact that, according to the newspaper, the information about the applicants' illness had been confirmed by medical staff, it observed that it was crucial that domestic law safeguarded patient confidentiality and discouraged any disclosures on personal data, especially bearing in mind the negative impact of such disclosures on the willingness of others to take voluntary tests for HIV and seek appropriate treatment.

Zaštita društva od širenja zaraznih bolesti

- I. Različite mjere za zaštitu pučanstva od zaraznih bolesti: sanitarne mjere, testiranje, zdravstveni odgoj, cijepljenje, epidemiološka ispitivanja...

- II. Kaznenopravna zaštita

Zaštita društva od širenja zaraznih bolesti

II. Kaznenopravna zaštita:

(A) kriminalizacijom težih oblika rizičnog ponašanja (“Širenje i prenošenje zarazne bolesti”, čl. 180. KZ):

- *stvaranje opasnosti od širenja zarazne bolesti među ljudima nepridržavanjem mjera za sprečavanje i suzbijanje zaraznih bolesti (do 2 godine zatvora)*
- *prenošenje zarazne bolesti s životinja na ljude nepridržavanjem mjera za sprečavanje i suzbijanje zaraznih bolesti (do 2 godine zatvora)*
- *prenošenje opasne zarazne bolesti nepridržavanjem mjera zaštite (do 3 godine zatvora)*
- *teška kaznena djela protiv zdravlja ljudi iz čl. 192. KZ (max. do 12 godina zatvora)*

Zaštita društva od širenja zaraznih bolesti

II. Kaznenopravna zaštita:

(B) Klasičnim inkriminacijama (npr. ubojstvo, teška tjelesna ozljeda)

(C) kriminalizacijom neprijavlivanja:

- *pripremanja kaznenog djela (čl. 301. KZ)*

- *počinjenog kaznenog djela (čl. 302. KZ)*

[npr. neprijavlivanje širenja ili prenošenja zarazne bolesti kao teškog kaznenog djela protiv zdravlja ljudi; neprijavlivanje spolnog odnosa s djetetom mlađim od 15 godina]

Kome se obratiti u slučaju sumnje na širenje zarazne bolesti?

- *Primjeri:*
  - Štićenik u domu izjavi da ga je netko zarazio HIV-om te sumnja da nije poduzeo mjere zaštite premda je znao da ima HIV
  - Osoba zaražena HIV-om izjavi da će se upustiti u nezaštićene spolne odnose.
- Mogućnosti:
  1. Razgovor s osobom
  2. Prijava slučaja: policiji, državnom odvjetništvu ili *Hrvatskom zavodu za javno zdravstvo*
  3. Iznimno ako nema drugog načina da se spriječi kazneno djelo, obavijest potencijalnoj žrtvi (ukoliko je njen identitet poznat)

Kome se obratiti u slučaju sumnje na širenje zarazne bolesti?

- Izbjegavati:
- Razgovore s medijima (ako javnost treba upozoriti, to će učiniti policija ili *Hrvatski zavod za javno zdravlje*, a osoba može i sama pristati da da izjavu u medijima)
- Otkrivanje povjerljivih podataka drugim osobama

Pravo na povjerljivost podataka zaražene osobe

- **Razlog:** opasnost od **diskriminacije** i **stigmatizacije** te **sekundarne viktimizacije** zaraženih osoba
- **Povjerljivi podaci** su npr.: da osoba ima HIV, da se podvrgla HIV testu, da je primila terapiju na temelju koje se može zaključiti da ima HIV, da je zamoljena da se podvrgne HIV testu ili je prošla kroz savjetovanje koje se odnosi na HIV, da se rizično ponašala (npr. ulazila u spolne odnose bez zaštite, koristila nesterilne igle) ili da je bila u kontaktu s osobom koja ima HIV

Pravo na povjerljivost podataka zaražene osobe

Ustav RH

Čl. 35.: “Svakom se jamči štovanje i pravna zaštita njegova osobnog i obiteljskog života, dostojanstva, ugleda i časti.”

Čl. 36.: “Svakom se jamči sigurnost i tajnost osobnih podataka.”

Europska konvencija za zaštitu ljudskih prava:

Čl. 8. – pravo na privatnost i obiteljski život

Z. v. Finske (1997.) – objavljivanje identiteta osobe zaražene HIV-om predstavlja povredu čl. 8. Konvencije

Pravo na povjerljivost podataka zaražene osobe

Zakon o socijalnoj skrbi:

Načelo tajnosti i zaštite osobnih podataka

Članak 17.

(1) Korisniku socijalne skrbi mora se osigurati tajnost i zaštita svih osobnih podataka, uključujući i onih koji se odnose na provođenje postupka po ovom Zakonu i ostvarivanje socijalne skrbi.

(2) Iznimno, pravo na tajnost podataka ne odnosi se na slučajeve propisane zakonom ili propisom utemeljenim na zakonu.

Pravo na povjerljivost podataka zaražene osobe

Zakon o zdravstvenoj zaštiti:

Članak 126.

- (1) *Zdravstveni radnici dužni su čuvati kao profesionalnu tajnu sve što znaju o zdravstvenom stanju pacijenta. Na čuvanje profesionalne tajne obvezni su i drugi radnici u zdravstvu koji za nju saznaju u obavljanju svojih dužnosti, te studenti i učenici škola zdravstvenog usmjerenja.*
- (2) *Profesionalnu tajnu obvezne su čuvati i druge osobe koje u obavljanju svojih dužnosti dođu do podataka o zdravstvenom stanju pacijenta.*

Članak 127.

- (1) *Povreda čuvanja profesionalne tajne teža je povreda obveze iz radnog odnosa.*
- (2) *Iznimno od odredbe stavka 1. ovoga članka, osobe iz čl. 126. ovoga Zakona obvezne su podatke o zdravstvenom stanju pacijenta priopćiti na zahtjev ministarstva, drugih tijela državne uprave u skladu s posebnim propisima, nadležne komore ili sudbene vlasti.*

Pravo na povjerljivost podataka zaražene osobe

Kaznenopravna zaštita povjerljivosti podataka:

(A) kriminalizacija neovlaštenog otkrivanja profesionalne tajne (čl. 145. KZ):

“(1) Odvjetnik, javni bilježnik, zdravstveni radnik, psiholog, djelatnik ustanove socijalne skrbi, vjerski ispovjednik ili druga osoba koja neovlašteno otkrije podatak o osobnom ili obiteljskom životu koji joj je povjeren u obavljanju njezinog zvanja, kaznit će se kaznom zatvora do jedne godine.

(2) Nema kaznenog djela iz stavka 1. ovoga članka ako je otkrivanje tajne počinjeno u javnom interesu ili interesu druge osobe koji je pretežniji od interesa čuvanja tajne.”

Pravo na povjerljivost podataka zaražene osobe

Kaznenopravna zaštita povjerljivosti podataka:

(B) kriminalizacija nedozvoljene uporabe osobnih podataka (čl. 146. KZ):

-kažnjava se tko protivno uvjetima određenima u zakonu prikuplja, obrađuje ili koristi osobne podatke fizičkih osoba (službene osobe i do 5 godina zatvora)

Pravo na povjerljivost podataka zaražene osobe

Građanskopravna zaštita povjerljivosti podataka:

Čl. 19. Zakona o obveznim odnosima:

- (1) *Svaka fizička i pravna osoba ima pravo na zaštitu svojih **prava osobnosti** pod pretpostavkama utvrđenim zakonom.*
- (2) *Pod pravima osobnosti u smislu ovoga Zakona razumijevaju se prava na život, tjelesno i duševno zdravlje, ugled, čast, dostojanstvo, ime, privatnost osobnog i obiteljskog života, slobodu i dr.*

Povreda prava osobnosti je tzv. neimovinska šteta, čiju naknadu oštećenik ima pravo od osobe koja mu je prouzročila štetu. (čl. 1045.-1048. Zakona o obveznim odnosima)

Tko smije tražiti podatke o zaraženim osobama

- Zaražena osoba za sebe
- Policija/državno odvjetništvo samo uz pisani sudski nalog
- Sud u kaznenom postupku
- Hrvatski zavod za javno zdravstvo

Svjedočenje na sudu

- Čl. 285. Zakona o kaznenom postupku:

(1) Oslobođeni su obveze svjedočenja:

....

5. odvjetnici, liječnici, zubari, psiholozi i socijalni radnici o onome što su u obavljanju svoga zanimanja saznali od okrivljenika,

...

(2) Osobe navedene u stavku 1. točki 4. do 6. ovog članka ne mogu uskratiti iskaz ako postoji zakonska osnova po kojoj su oslobođene dužnosti čuvanja tajne.

Hvala na pozornosti!